

תשובה רציב

תענוג על רוב שלום. הרב הגאון המפורסם. פרוגת הכוסים. כשי"ת מוה' יהודה אסאד כ"י אבדק"ק סעמיטין ישי"א:

מכתבו קבלתי מגילה עפה הפמיק הרחיב. ושורש הדברים נחלקו לג' פנינים. א' בל ליטב את הקושיא אשר הקשיתי והפיר כן במקלט כפי' מפין חכמה. אי ימא דהר"ן סוכר. כדעת הרמב"ם ברפ"ח דתענית דתקופה בעת לרה. הוא מ"ע דאוריית'. איכ' מאי פריך בגמרא. בתענית דף י"ד שפירות בשבת מי שרי. ואמאי לא. הרי עיקר איסור שופר בשבת משום שמא יעבירו. וכו' הר"ן רפ"ד דסוכה. דהיכא דבקיפו בקביעי דירחא. דהיינו היכא דהמלוה וודאי נעשית. לא גזרו שמא יעבירו. ואיכ' ה"נ הרי המלוה וודאי נעשית ולא גזרו. וכו' מעשית ב' פנים. אי דקושיית הש"ס על ר"י. דאמר לפורה מותר. ואי מתריעין דת"ק בשופר. גם מתריעין דר"י בשופר ולפורה בשופר. למה שרי כמ"ש הב"ח להשיג על הב"י בספר תקיעו כיון דאפשר בפה עיי"ש. ולא אדע איך עלה בלבו לפרש כן. דכ"י דהב"ח הקשה על הב"י מג"ל. אבל לא עלה על דעתו להקשות באמת. מי איכא דשרי דהרי רב"ח עלמו פי' דברי ר"י דמתיר דהרי כל המקדים להגיל בנפשות. אפילו אם מתקן עמו דבר מותר:

ומ"ש מפלתו כ"י עוד דהתם משום דחשבי' ל' כוודאי. מעביר ד' אמות משום כהלה וטרדה. ולכך אפילו היכא דבקיפו בקביעי דירחא גזרו. דאל"כ הרי מלוה לתקופ על הכהנים. ובעלמא אמרינן כהנים זריזין הם. ואני לא אדע. וכי סתם עיירות הן רשות הרבים אדרבה סתם מבואות העיר אינם רה"ר. וכ"ש לר"י דסוכר בעירובין דף ל"ה פ"א ב' מחילות דאוריית'. וסתם בר פלוגתי דר"י הוא ר' יהודה. ואיכ' מנ"ל למקשן להקשות שפירות בשבת מי שרי. וגם הא דכתב דתקיעות הוא מלות הכהנים לא אדע מג"ל נתי שכי' הסודי אכן בר"ה דף כ"ו. והחינוך כ' כן לענין חלוצרות דקרבות. ובפ"ג דתענית אמר: הריעו בני אהרן הריעו. והר"ח ממלחמת מדין דחלוצרו' התרופה ב"ד פינחס. מ"מ נראה. דהיינו דכל לורכי העבודה נעשה ע"י הכהנים. וה"ה כאלו להעלות זכרונם של ישראל לזבחה שבשמים לעולם נבחרו הכהנים לזה מכ"ש תרופה על התפילה. שהיא במקום עבודה. מכל מקום למ"ד. דמלות תקיעה אפילו על לרת יחידים. ואיכ' אם מי שהוא בררה אינו כהן. איך יכול כהן לתקופ דמי שאינו מחוייב. אינו מוליא אחרים ידי חובתן:

באמת הרמב"ם כ' רפ"ח מתענית. דדווקא לרת ליבור דכתיב האורר אתכם. וזה דלא כמאן בספרי דלישנא של הרמב"ם נראה. שהוא כרע"ק בספרי. ולרד"י אפילו אשה המקשה לילד. עכ"פ אפילו של לרת יחיד תוקעין. ואיך נאמר דמלוה על הכהנים. ובאמת גוף הגזירה שמא יעבירו כושי' קשה לפי מ"ש במג"א בס"י ש"ג סעי"ח דהשתא אין איסור ללאת בתכשיטין. הואיל ואין לנו רה"ר לא גזרו. איכ' למה איסור שופר ומגילה. אפילו כושי' מיהו באמת לא דמי. דוודאי שופר ומגילה שנאסר במנין. אפילו נחבטל הטעם מ"מ לא נחבטלה התקנה. הואיל ואסרו לגמרי. אפילו בבית ובחצר. משאיכ' שם. ודבריו ברור מללו דלמ"ד בחצר שאינה מעורבת לא גזרו. ה"נ לא אסרו בכרמלי' כושי'. ואינו בכלל דבר שנאסר במנין. דהרי גם מעיקרא התירו בחצר. והשתא הכל כחצר. עכ"פ עיקר הטעם משום דנאסר במנין. לר"ך מנין אחר להחירו:

ובגוף הקושיא. שהבאתי כחידושי למנין המלות הכ"ל. דמאי פריך בתענית י"ד. דגזרו שמא יעבירו. הא להר"ן פרק ד' דסוכה לא גזרו במלוה וודאי. נראה דעיקר קשיא דקשי' ל' דהתם תנו על אלו מתריעין. דהיינו אחרים שאינם באותה לרה. מתריעין עליהן. ועליהן אינו מלוה לתקופ. דדווקא על הגתונים בררה. כדכתיב בקרא על הר' האורר אתכם. אבל הסמוכין אליהם. נתי דלריכין להשתתף עמהן. אדרבה אמרינן בפ"ג מ"ג. דסביבותיהם מתענין ולא מתריעות. ואפילו לרע"ק דאמר מתריעות ולא מתענות מוכח דכ"ל דלאו דאוריית' הוא. כמבואר בירושלמי. המובא בתו"ס שם ד"ה מתענות וכו'. דרע"ק מדמה זה לראש השנה עיי"ש. ואי דאוריית' הוא מקרא מלא נאמר. וכן מבואר מלישני דקרא על הר' האורר אתכם. וכאן אמרו על אלו מתריעין. וקאי גם על סביבותיה כדמוכח מלישני. ועל זה פריך שפירות בשבת מי שרי. דהיינו אפילו ס"ל לת"ק כרע"ק דסביבותיה מתריעין אבל בשבת לא. ולכך פריך הכריחו. דמתריעין היינו בפה:

והנה הב"י בספ"י תקפ"ו. הקשה על הסוד. דכ' דרמב"ם ורש"י פליגו. ולרש"י אפילו להתפלל אסור. ולהרמב"ם שרי והב"י תמה. הרמב"ם פסק כרש"י. ורש"י קאמר לר"י. ולפי עני"ד סוכר הסוד. דוודאי כ"ע פסקו כר' יוסי. אלא דהרמב"ם מפרש. מאי דמתרין שם בתענית דף י"ד. תנאי הוא אין הפירוש כרש"י. דתנאי הוא. היינו תנא דלעיל דשייר מיני פרעניות. ואיכ' משונה האי תנאי היא. אלא הרמב"ם סוכר תנאי הוא. הס"י כמו בכ"מ דת"ק ור"י

הוא דפליגו בזה. דת"ק סוכר התרפה כפי מקרי התרפה. ולכך קאמר סתמא מתרעין. אבל ר"י סוכר. דכפי לא מקרי התרפה. אלא בשופר מקרי התרפה. ולכך אמר רק מתריעין לפורה. דע"פ מותר. אפילו התרפה בשופר. וכמו שפסק הרמב"ם. אבל לא לנפקה אין מתריעין לנפקה לא מקרי התרפה. ובשופר אסור ופסק הרמב"ם כוותי דר"י. וזה נראה לפי עני"ד נכון. וברור בכונת הרמב"ם שמפרש כן פלוגתא דת"ק ור"י. וממיל' מוכח דלא ס"ל כרש"י. דמפרש לר"י דכא לחדש לן דין חדש. דאסור להתפלל על החולה בשבת. ומיושב היטב קושיית הב"י והב"ח:

וחנה מעשית כ"י. תי' במכתבו את אשר הערתי והקשיתי במכתבי הראשון על רש"י. דסוכר לפרש דר"י אסור תפילה. הא ר"י עלמו סוכר בפ"ק דשבת דף י"ב ע"ב. דהמבקר את החולה. אומר המקום ירחם עליך בתוך שאר ח"י ותו הקשיתי. דאינו מוכן טעמו של רש"י בתענית דף י"ד שם דקאמר לכך אסור ר"י. משום דאין אנו בטוחים כל כך שיופיל תפלתו. וקשה הא ספק פ"ג דוחה שבת. ותי' מפלתו כ"י. דהא דמפרש רש"י לר"י: דאסור תפלה דווקא דרך נפקה. ולא קשה. דרש"י מודה לל"א שהביא רש"י. וזה אפשר נכון. ועל קו' שרי כ' כיון דאינו מושיל תפלה רק דרך השגחה. לא התירו. לא דמי לשאר רפואות. ולכאורה זה סתי' לתי' שתי' לקושיא ראשונה. דזה פשוט דגם תפלה נחש. בלא נפקה אסור בשבת. דהרי איתא בירושלמי הובא בעור או"ח סי' קפ"א דשאל בירושלמי מאי לומר רועינו זוינו. ומשי טופס ברכות כך הוא. ולולא כן אסור. אפי"ג דאינו נועק בבהמ"ז. ויעיין במג"א סי' רפ"ח ס"ק י"א. ואיכ' ה' דהותר כאן ר"י לחולה. היינו משום פק"ג ולמה הא מירי דתל"י בהשגחה. לא התירו:

ובאמת בלתי"ה גוף הסברה. דמירי דתל"י בהשגחה לא מקרי רפואה. נתי שגם אי רמזתי כן במכתבי הראשון וכפי"ן שכי' הרמב"ם בפ"י המשה. ביומא דף פ"ג. לענין מאכילין מחצר הכבוד. ואדרבה כאן עדיפי'. ד"ל הלא אמרו חכ"ל בתענית דף דמיוס קבלת תענית ומלוה. נחבטל הגזירה. ואיכ' גם כאן שמירת שבת יכולה היא שתרחה. ותגרום כאלו התפלל ולעק. זה מוכן שפיר. אבל לחלק בין אם הוא מושיל וודאי ללא מושיל כוודאי. אין לזה הבנה. ולכך נראה לפי עני"ד דיש ליטב הדבר על דרך זה דהנה אסור לעשות המלוה. ע"מ לקבל פרס. ובס' החינוך במלוה תכ"ד כולל איסור זה בכלל לאו דלא תנסו את ה'. ולכאורה קשה. איכ' תפלה. שהוא מ"ע לרעת הרמב"ם. ולכל הפחות בעת לרה לכ"ע הנה הוא ע"מ לקבל פרס. וכדי שישלים לו הש"ת בקשתו. וסיכא משכתח לה. ול"ל אזה עממה מפלת התפילה. וכמ"ש החינוך שם הא דשרי לנסות וליתן מעשר ע"מ שיתעשר. הואיל שכוודאי יבוא. ולא יעכב שום דבר. וה"ה תפילה. באמת יפה נפקה לאדם. וקרוז ה' לכל קוראיו באמת וברית כרוונה שאינה חוזרת ריקם. אמנם זה תינה בלדיק גמור. אבל באיך מאי איכ"ל. ול"ל כמו שכי' החינוך שם לענין האומר סלע לנדקא בשביל שיחי בני דשרי. דווקא כשגומר הנותן ליתן בין יחי' ובין לא יחי'. וה"נ לר"ך להפמיד עלמו בתפלה לפני ה'. הואיל וזה רלונו ומלותו בין יופיל וכו'. שאפילו לא יופיל. מ"מ לעשות רלונו הוא חסין:

והנה במנחות דף ס"ד ע"א. פליגו לענין פ"ג. אי אזלינן בתר מחשבה. או בתר מעשה. ונתי דק"ל כמ"ד דאזלינן בתר מעשה. ואפילו אי לא היתה כוונתו לפ"ג פסור אי עשה הללה. מ"מ הא כל פסור. הוא פסור אבל אסור. ואיכ' ח"ש כוונת רש"י. וגם כוונת הס"מ שכי' בפ"ג דשבת טעם הזה גם על תקיעת חלוצרות דנה הותר בשבת הוא משום דאינו בטוח שיופיל. ואיכ' לר"ך הוא לעשות שלל לשם פ"ג. אלא משום מלות הבורא. דאל"כ הו' ל' נסיון. וכיון דאין עושה כוונת ההללה ולפ"ג. ולכך אסור בשבת. כן נראה לפי עני"ד נכון. אמנם הקושיא דר"י אדר"י אינו מיושב בזה. ואפשר לרחוק עפ"י מה שכי' המג"א בס"י רפ"ח ס"ק"א דווקא במתפלל על חולי אסור. איכ' חפשי' גשון ה' ירחם עליך. שאינו מבואר שמתפלל על חולי. אינו בכלל איסור בקשות על חולה. מ"מ מכל הכ"ל. י"ג רחי' לפירוש הרמב"ם בדרי'. ושפיר פסק הסוד כוותי'. כן נראה לפי עני"ד. דברי ידיו הדו"ש:

הק' משה שיק מברפואות:

תשובה רציב

יצו ה' את הברכה וכו' לרוב המוסלג בתורה וביראה. חרון ושונו בקי כחדרי תורה כשי"ת מוה' יעקב שלום כ"י יושב בשבת תחכמוני בק"ק טחפלטשון ישי"א:

מכתבו הנעים קבלתי. בסוגות העבר ושמהתי וכו'. וע"ד תורה אשר נה להפיר על מ"ש הא"ר בשם מהר"ל סופ"י תקפ"א דכהולך לבי"ק ומשתתף על קברי לריקים לא ישים מגמתו להתפלל להם